

MEBEL ISHLAB CHIQRARISH KORXONALARIDA MAHSULOT TANNARXINI SHAKILLANTIRISH USLUBYATINI TAKOMILLASHTIRISH

Teshaboyeva Mohigul Eldorjon qizi
Farg'ona politexnika institutining magistri

Annotatsiya: Mazkur maqolada mebel tayyorlash uchun korxonada mahsulotlarning tannarxini hisoblashda amalga oshirilgan uslublar takomillashgan. Qolaversa, mebel uchun ishlab chiqarilgan mahsulotlarning harajati va hisob siyosati bòyicha ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar keltirilgan.

Kalit sòzlar: mahsulot harajati, ishlab chiqarilgan material miqdori, hisob turi, moddiy harajatlar.

Har bir xo'jalik yurituvchi subyekt o'zining faoliyatidan kelib chiqqan holda hisob siyosatini ishlab chiqadi va unda xarajatlarni hisobga olish va mahsulot tannarxini kalkulyatsiya qilish usulini belgilaydi. Xarajatlarni hisoblash ishlab chiqarish xarajatlarini hisobga olgan holda birlik narxlarini hisoblash uchun asos hisoblanadi. Har bir korxonada ishlab chiqarishning o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqqan holda hisoblab chiqiladigan tovar birliklari qabul qilinadi.

2024-yilning yanvar-aprel oylari yakunlariga ko'ra, Qoraqalpog'iston Respublikasida ishlab chiqaradigan sanoat tarkibidagi mebel ishlab chiqarish sanoatining ulushi 0,8 % ni, o'tgan yilning tegishli davriga nisbatan fizik hajm indeksi 125,9 % ni tashkil etdi hamda ishlab chiqarish hajmi 45,9 mlrd. so'm ekani kuzatildi.

Mahsulot tannarxining shakllanishiga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash;

- Mebel korxonalarida mahsulot ishlab chiqarish tannarxining korxonada faoliyatiga ta'sirini tahlil qilish;

- Mebel korxonalarida mahsulot ishlab chiqarish tannarxining rentabelligini aniqlash;

- Iqtisodiy modernizatsiyalash sharoitida Mebel korxonalarida mahsulot ishlab chiqarish tannarxini kamaytirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar berish;

- Mahsulot ishlab chiqarish xarajatlarining korxonada umumiy xarajatlari tarkibidagi o'rniga baho berish.

Mahsulot ishlab chikaruvchi korxonalar xamda ularning moliyaviy xisobotlarimazkur ishimizning obykti xisoblanadi. Ushbu sanoat korxonasida mahsulot ishlab chiqarish tannarxi, uni bugungi kundagi holati va uni yanada kamaytirish yo'llarini aniqlash mazkur ishimizning predmeti xisoblanadi.

Ishlab chiqarish korxonalarida mahsulot tannarxi xisobi Vazirlar mahkamasining 1999 yil 5 fevraldagi mahsulot (ishlar, xizmatlar)ni ishlab chiqarish va va sotish xarajatlarining tarkibi xamda moliyaviy natijalarni shakllantirish tartibi to'g'risida NIZOM ga muvofiq amalga oshiriladi.

1. Mahsulot tannarxi tarkibiga quyidagi xarajatlar kiritiladi. Bu xarajatlar korxonada mahsulot ishlab chiqarishda bevosita qatnashib mahsulot tannarxini shakllantiradi:

2. Moddiy xarajatlar;
3. Mehnatga xak to'lash xarajatlari;
4. jtimoiy sug'urtaga ajratmalar;
5. Amartizasiya xarajatlari;
6. Boshqa xarajatlar.

Moddiy xarajatlar - ishlab chiqarishning asosiy xarajatlaridan biri bo'lib, mahsulot (ish, xizmat) larga qarab jami ishlab chiqarish xarajatlarining 60-80 % atrofida bo'lishi mumkin. Moddiy xarajatlar o'z ichiga xom ashyo va materiallarga qilingan xarajatlarni o'z ichiga oladi. Xom ashyo va materiallarga qilingan xarajatlar deyilganda, mahsulot sotib olgandan to korxonaga olib kelgunga kadar barcha komission va vositachilik xarajatlar tushuniladi.

Moddiy xarajatlarga quyidagilarni kiritishimiz mumkin:

- Texnologik maqsadlar va xo'jalik ehtiyojlariga sarflanadigan yokilgi va energiya xarajatlari;
- Yarim tayyor mahsulotlarni sotib olinishi;
- Mahsulotga tara va upakovka uchun xarajatlar;
- Arzon va tez eskiruvchan inventarlarning eskirishi;
- Tabiiy resurslardan foydalanish bilan bog'liq soliqlar va ajratmalar;
- Ichki ishlab chiqarish bilan bog'liq brakdan yuqotishlar;
- Ishlab chiqarish jarayonida xizmat qiladigan transport xarajatlari;
- Ishlab chiqarishda ishtirok etadigan boshqa xarajatlar.

Mebel ishlab chiqarish korxonalarida mahsulot tannarxini shakllantirish uslubi, kompaniyaning samaradorligini va raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Mahsulot tannarxini shakllantirishda quyidagi takomillashtirish usullari ko'rib chiqilishi mumkin:

1. Standartlashtirish va optimallashtirish: Mahsulot ishlab chiqarish jarayonida texnologik jarayonlarni standartlashtirish va takomillashtirish orqali materiallar, mehnat va vaqt sarfini kamaytirish mumkin. Bu tannarxni optimallashtirishga yordam beradi.

2. Hisob-kitob tizimlarini modernizatsiya qilish: Avtomatlashtirilgan dasturiy ta'minotdan foydalanish orqali mahsulot tannarxini aniq va samarali hisoblash. Bu tizimlar real vaqt rejimida ma'lumotlarni tahlil qilish va kelajakdagi xarajatlarni prognozlash imkonini beradi.

3. Materiallar va energiya resurslarini samarali boshqarish: Xomashyo va energiya resurslarining ortiqcha sarfini oldini olish uchun ularni optimallashtirish. Yangi texnologiyalar va materiallar yordamida tannarxni kamaytirish mumkin.

4. Ishlab chiqarish jarayonini avtomatlashtirish: Mehnat unumdorligini oshirish va ishlab chiqarish jarayonini tezlashtirish uchun avtomatlashtirilgan tizimlarga investitsiya qilish. Bu o'z navbatida tannarxni kamaytirishga yordam beradi.

5. Xodimlar malakasini oshirish: Ishchilarning malakasini oshirish va ularning faoliyatini samarali tashkil etish orqali ishlab chiqarish jarayonini yaxshilash. Bu ham tannarxni kamaytirishga yordam beradi.

6. Raqobatbardosh narxlar va sifatni ta'minlash: Mahsulotning sifatini oshirib, raqobatbardosh narxlarni saqlab qolish. Bu kompaniyaning bozor ulushini oshirishga yordam beradi va tannarxni samarali boshqarishga olib keladi. Shunday qilib, mebel ishlab chiqarish korxonalarida mahsulot tannarxini shakllantirish uslubi takomillashtirilishi, resurslarni samarali ishlatish va innovatsion texnologiyalardan foydalanish orqali amalga oshiriladi.

Xulasa qiladigan bo'lsak, har bir byudjet tashkilotlari hisobotda aks ettirilgan joriy davr uchun va har bir oldingi davr uchun moliyaviy hisobotning o'zgartirish va qo'shimchalar kiritilgan qismini har bir moddalar qatoriga kiritilgan tuzatishlar summasini amalda imkoni ochiq ko'rsatishi lozim. O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjetida turuvchi tashkilotlarning byudjetdan ajratilgan mablag'lar bo'yicha xarajatlar smetasini va byudjetdan tashqari mablag'lar bo'yicha daromadlar va xarajatlar smetalarini tuzish, ko'rib chiqish, tasdiqlash va ro'yxatdan o'tkazish, shuningdek, shtatlar jadvalini tuzish va ro'yxatdan o'tkazish tartibi bilan belgilangan.

Adabiyotlar røyhati:

Xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy - xo'jalik faoliyati buxgalteriya hisobi schyotlar rejasi va uni qo'llash bo'yicha yo'riqnoma»

1. A.Ibragimov va boshqalar “Moliyaviy va boshqaruv hisobi”. O'quv qo'llanma. –T.: “IQTISOD -MOLIYA”, 2008-y.

2. F.G.Gulyamova, U.T.Fayziyeva “Yangi hisobvaraqlar rejasi bo'yicha 3000 ta buxgalteriya o'tkazmalari”. Ilmiy-amaliy qo'llanma. –T.: “NORMA”, 2007-y.

3. Ch.Rizayev “Buxgalteriya hisobi schyotlarining o'zaro bog'lanishi”.–T.: “NOSHIRLIK YOG'DUSI”, 2011-y. 12. D.Xolboyev, U.N.Ibragimov “Moliyaviy hisob”. O'quv qo'llanma. – T.: “Cho'lpon”NMIU, 2016-y.

Internet saytlari:

www.lex.uz

www.mf.uz

www.soliq.uz